
DE WET VAN 20 OKTOBER 2000 TOT INVOERING VAN HET GEBRUIK VAN TELECOMMUNICATIEMIDDELEN EN VAN DE ELEKTRONISCHE HANDTEKENING IN DE GERECH- TELIJKE EN DE BUITENGERECHTELIJKE PROCEDURE: EEN EERSTE VERKENNING*

Pieter CABOOR

Advocaat bij de Balie te Brussel – Bogaert & Vandemeulebroeke (Landwell)

Algemeen

1. Het wetsvoorstel van volksvertegenwoordiger Geert Bourgeois is wet. “Eindelijk!”, hoor ik sommigen onder u al zeggen. Het was de bedoeling van de heer Bourgeois om de evoluties in de communicatiewereld te implementeren in de (buiten)gerechtelijke procedure. Het oorspronkelijke wetsvoorstel had dan ook als opschrift “Wetsvoorstel tot introductie van nieuwe telecommunicatiemiddelen in de gerechtelijke en de buitengerechtelijke procedure”. Maar zoals de uiteindelijke titel van de wet van 20 oktober 2000¹ al laat raden, is de draagwijdte van deze wet ruimer. Dit is te danken aan het amendement nummer 12 van de federale regering.²

De wet van 20 oktober 2000 maakt bepaalde aspecten van het Burgerlijk Wetboek en van het Gerechtelijk Wetboek technologisch neutraal doordat zij het gebruik van de moderne telecommunicatiemiddelen en de elektronische handtekening in de gerechtelijke en buitengerechtelijke procedure invoert.

Deze wet heeft een tweevoudige indeling. Vooreerst is er de *materiële* indeling in hoofdstukken waaruit we kunnen afleiden dat enerzijds artikelen van het Burgerlijk Wetboek worden gewijzigd en anderzijds bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek worden aangepast. Naar haar *inhoud* wordt deze wet evenwel in drie delen opgesplitst, namelijk in een wijziging van het bewijsrecht³, in de inroepbaarheid van bepaalde telecommuni-

catiemiddelen ten aanzien van de geadresseerde⁴ en in vernieuwingen op het vlak van het procesrecht.⁵

Het bewijsrecht

2. Artikel 2 van de wet van 20 oktober 2000 voegt een nieuw laatste lid toe aan artikel 1322 B.W., namelijk:

“Kan, voor de toepassing van dit artikel, voldoen aan de vereiste van een handtekening, een geheel van elektronische gegevens dat aan een bepaalde persoon kan worden toegerekend en het behoud van de integriteit van de inhoud van de akte aantoon.”

Artikel 1322 B.W. is een bepaling uit het bewijsrecht inzake onderhandse akten.

De handtekening van het rechtssubject, tegen wie de onderhandse akte wordt ingeroepen, is van essentieel belang. Immers, ze laat toe die akte aan de ondertekenaar toe te rekenen en impliceert een instemming met de inhoud ervan.⁶ Door de aanpassing van de wet kan aan de vereiste van de handtekening eveneens worden voldaan door een geheel van elektronische gegevens, op voorwaarde dat dit geheel van elektronische gegevens, zoals de klassieke handtekening, beantwoordt aan twee fundamentele criteria:

- het moet aan een bepaalde persoon kunnen worden toegerekend;
- het moet de integriteit van de inhoud van de akte aantonen.

---

* Deze bijdrage streeft enkel een eerste bespreking van de wet van 20 oktober 2000 na aan de hand van de voorbereidende parlementaire werkzaamheden.

¹ Wet 20 oktober 2000 tot invoering van het gebruik van telecommunicatiemiddelen en van de elektronische handtekening in de gerechtelijke en de buitengerechtelijke procedure, *B.S.* 22 december 2000, inwerkingtreding 1 januari 2001 met uitzondering van de artikelen 4 en 6.

² *Parl. St.* Kamer 1999-2000, nr. 38/6.

³ Artikel 2 van de wet van 20 oktober 2000.

⁴ Artikel 3 van de wet van 20 oktober 2000.

⁵ Artikelen 4, 5 en 6 van de wet van 20 oktober 2000.

⁶ L. CORNELIS, *Algemene theorie van de verbintenis*, Antwerpen – Groningen, Intersentia Rechtswetenschappen, 2000, nr. 183.

Het nieuwe laatste lid van artikel 1322 B.W. maakt het mogelijk om aan bepaalde elektronische technieken van authenticatie een gelijke juridische waarde toe te kennen als deze van een klassieke, met de hand rechtstreeks op een geschrift aangebrachte, handtekening.⁷

Het doel van deze bepaling is dat de rechter, in geval van betwisting over het bewijs van een onderhandse akte, elektronische gegevens kan beschouwen als een handtekening in de zin van het Burgerlijk Wetboek.⁸ Dit hangt nauw samen met de libellering van het nieuwe artikel 1322 B.W. Er wordt immers geschreven dat een geheel van elektronische gegevens onder bepaalde voorwaarden *kan voldoen* aan de vereiste van een handtekening. Bijgevolg zal de tussenkomst van een rechter nodig zijn om zekerheid te hebben dat de elektronische handtekening die deze of gene persoon heeft geplaatst effectief voldoet aan de vereiste van een handtekening.⁹ Dit zal de rechtszekerheid inzake het gebruik van de elektronische handtekening mijns inziens niet bevorderen, omdat op die manier geen duidelijk omliggende rechtsnorm wordt opgelegd. Het gebruiken van de elektronische handtekening wordt immers overgelaten aan de appreciatiebevoegdheid van de rechters.

De mogelijkheid voor degene tegen wie men zich op een onderhandse akte beroept, om zijn elektronisch schrift en elektronische handtekening te ontkennen, blijft onverkort bestaan, evenals de procedure naar de echtheid ervan.¹⁰

De invoering van de elektronische handtekening mag dan al revolutionair zijn, toch is het noodzakelijk om de draagwijdte van deze bepaling in haar juiste proporties te zien. Het toepassingsgebied van deze aanvulling is immers beperkt. Het nieuwe laatste lid van artikel 1322 B.W. begint met de woorden “voor de toepassing van dit artikel”. Uit de voorbereidende werken blijkt dat uit deze zinsnede moet worden begrepen dat de elektronische handtekening van toepassing is op alle onderhandse akten, voor zover er geen specifieke reglementering van kracht is die dit de iure of de facto verhindert.¹¹ Door deze constructie wordt bijgevolg niet geraakt aan specifieke bepalingen inzake bewijs of aan vormvoorschriften van bepaalde verbintenissen uit overeenkomst, zoals deze in het Burgerlijk Wet-

boek zelf of in specifieke regelgeving zijn vastgelegd. Bovendien zal een elektronische handtekening de facto niet voor alle onderhandse akten mogelijk zijn, want de specifieke voorwaarden, die bepaalde onderhandse akten beheersen, zullen veelal enkel kunnen worden vervuld indien papieren documenten worden gebruikt. En dergelijke voorwaarden verhinderen uiteraard het gebruik van de elektronische handtekening.¹² Gelet op de draagwijdte van artikel 1322 B.W. is het evident dat de elektronische handtekening niet mogelijk is voor authentieke akten.

Inzake eenzijdige verbintenissen stelt artikel 1326 B.W. specifieke eisen. De partij die zich tegenover een andere partij verbindt om haar een geldsom of een waardeerbare zaak te betalen, moet de onderhandse akte ofwel geheel met de hand schrijven, ofwel met de hand, naast zijn handtekening, tenminste “goed voor” of “goedgekeurd voor” schrijven, waarbij de som of de hoeveelheid van de zaak voluit in letters moet zijn uitgedrukt.¹³ Door de invoering van de elektronische handtekening wordt geen afbreuk gedaan aan de toepassing van artikel 1326 B.W., waardoor het gebruik van een papieren drager bij dergelijke eenzijdige verbintenissen noodzakelijk blijft.¹⁴

Onderhandse akten verkrijgen, ten aanzien van derden, onder meer vaste datum door de techniek van de registratie.¹⁵ Ook hier is een papieren drager noodzakelijk, om de eenvoudige reden dat er op heden geen elektronische registratie mogelijk is. In de verantwoording die de federale regering geeft bij haar amendement nummer 12 is wel te lezen dat “mag worden verwacht dat in de nabije toekomst initiatieven zullen worden genomen om dit wél mogelijk te maken”.¹⁶

3. Er dient op gewezen dat het aspect van de elektronische handtekening niet los kan worden gezien van het wetsontwerp betreffende de werking van de certificatie-dienstverleners met het oog op het gebruik van elektronische handtekeningen.¹⁷ Samen verzekeren de wet van 20 oktober 2000 en het voormeld wetsontwerp de omzetting van de richtlijn 1999/93/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende een gemeenschappelijk kader voor elektronische handtekeningen.^{18 19}

⁷ Parl. St. Kamer 1999-2000, nr. 38/6, 2.

⁸ Parl. St. Kamer 1999-2000, nr. 38/6, 2.

⁹ J. DUMORTIER, “De omzetting van de richtlijn E-handtekening in België”, seminarie *Update “Informatica en Telecom*, georganiseerd door ICRI (K.U.Leuven) op 5 en 12 oktober 2000, slide 9 (slides te vinden op <<http://www.law.kuleuven.ac.be/icri/education/update2000.htm>>, laatst geconsulteerd op 6 februari 2001).

¹⁰ Cf. de artikelen 1323 en 1324 B.W. en artikel 883 e.v. Ger.W.; Parl. St. Kamer 1999-2000, nr. 38/6, 12.

¹¹ In de voorbereidende werken wordt verwezen naar “lex specialis derogat lex generalis”.

¹² Parl. St. Kamer 1999-2000, nr. 38/6, 10. In de voorbereidende werken wordt als voorbeeld artikel 970 e.v. B.W. gegeven. Inzake het eigenhandig testament stellen deze artikelen dat zo'n testament enkel geldig is wanneer het geheel met de hand van de erflater is geschreven, gedagtekend en ondertekend. Het probleem zit hier niet zozeer in de ondertekening, die desgevallend elektronisch zou kunnen zijn (cf. het nieuwe artikel 1322 B.W.), maar wel in de vereiste dat het testament “met de hand van de erflater” moet worden geschreven.

¹³ L. CORNELIS, *Algemene theorie van de verbintenis*, Antwerpen – Groningen, Intersentia Rechtswetenschappen, 2000, nr. 210.

¹⁴ Parl. St. Kamer 1999-2000, nr. 38/6, 10.

¹⁵ Artikel 1328 B.W.. Zie L. CORNELIS, *Algemene theorie van de verbintenis*, Antwerpen – Groningen, Intersentia Rechtswetenschappen, 2000, nr. 183.

¹⁶ Parl. St. Kamer 1999-2000, nr. 38/6, 11.

¹⁷ Parl. St. Kamer 1999-2000, nr. 38/8, 46-47.

¹⁸ Richtl. Eur. Parl. en Raad E.G. (1999/93/EG) 13 december 1999 betreffende een gemeenschappelijk kader voor elektronische handtekeningen, *PB. L.* 13 van 19 januari 2000.

¹⁹ Parl. St. Kamer 1999-2000, nr. 38/6, 2.

De inroepbaarheid van moderne telecommunicatiemiddelen

4. Artikel 3 van de wet van 20 oktober 2000 voert in boek III van het Burgerlijk Wetboek een nieuwe titel XXI in met als opschrift "Kennisgeving". Deze titel bevat als enige bepaling het nieuwe artikel 2281, namelijk:

"Wanneer een kennisgeving schriftelijk dient te gebeuren om door de kennisgever te kunnen worden aangevoerd, wordt ook een kennisgeving per telegram, telex, telefax, elektronische post of enig ander communicatiemiddel dat resulteert in een schriftelijk stuk aan de zijde van de geadresseerde, als een schriftelijke kennisgeving beschouwd. Hetzelfde geldt wanneer de kennisgeving slechts daarom niet in een schriftelijk stuk resulteert aan de zijde van de geadresseerde omdat deze een andere wijze van ontvangst hanteert.

De kennisgeving gaat in bij de ontvangst ervan in de vormen genoemd in het eerste lid.

Ontbreekt een handtekening in de zin van artikel 1322, dan kan de geadresseerde de kennisgever zonder onnodig uitstel verzoeken om een origineel ondertekend exemplaar na te zenden. Doet hij dit niet zonder onnodig uitstel, of gaat de kennisgever zonder onnodig uitstel op dit verzoek in, dan kan de geadresseerde het ontbreken van een handtekening niet aanvoeren."

Deze aanvulling van het Burgerlijk Wetboek heeft niet een aanpassing van het bewijsrecht tot doel, maar betreft de inroepbaarheid van moderne communicatiemiddelen ten aanzien van de geadresseerde.²⁰ Dit biedt de mogelijkheid om hedendaagse communicatiemiddelen te gebruiken wanneer een *schriftelijke* buitengerechtigde kennisgeving tussen partijen is vereist.²¹ Bovendien wordt de bepaling open geformuleerd door de zinsnede *"of enig ander communicatiemiddel dat resulteert in een schriftelijk stuk aan de zijde van de geadresseerde"*. Andere en zelfs toekomstige communicatiemiddelen worden op die manier in de wetgeving voorzien, op voorwaarde dat ze een schriftelijk stuk produceren voor de geadresseerde.

Wanneer geen schriftelijk stuk wordt verkregen omdat de bestemming een andere techniek van ontvangst hanteert, geldt de kennisgeving toch als een schriftelijke kennisgeving, op voorwaarde dat de *"andere techniek*

van ontvangst" de enige reden is waarom de kennisgeving niet bestaat uit een schriftelijk stuk.²² Een tekstberichtje dat wordt verstuurd met een GSM is derhalve niet voldoende om te kunnen spreken over een kennisgeving, want dergelijke berichtjes geven geen aanleiding tot een schriftelijk stuk aan de zijde van de geadresseerde.²³

De kennisgeving kan bepaalde termijnen doen lopen. Daarom verduidelijkt het tweede lid van het nieuwe artikel 2281 B.W. dat de kennisgeving ingaat bij de ontvangst ervan in de vorm zoals ze is verzonden op basis van deze bepaling. De eerste kennisgeving geldt; het derde lid van artikel 2281 B.W.²⁴ voorziet enkel in een procedure voor de bevestiging van de handtekening.²⁵

Bij een kennisgeving overeenkomstig het nieuwe artikel 2281 B.W. is het mogelijk dat de verzender de kans krijgt om retroactief een handtekening toe te voegen. De wettelijke grondslag daarvoor is te vinden in het derde lid van artikel 2281 B.W.. Immers, wanneer de geadresseerde van zo'n kennisgeving merkt dat een handtekening in de zin van het artikel 1322 B.W. ontbreekt, kan hij zonder onnodig uitstel de kennisgever verzoeken om een origineel ondertekend exemplaar na te zenden. Doet hij dit niet zonder onnodig uitstel of gaat de kennisgever zonder onnodig uitstel op dit verzoek in, dan kan de geadresseerde het ontbreken van de handtekening niet meer aanvoeren.

Het staat de geadresseerde vrij om zijn verzoek aan de kennisgever te richten met het communicatiemiddel dat hij verkiest.²⁶ Mijns inziens wordt de keuze wel beperkt door het bepaalde van artikel 2281 B.W. zelf, namelijk dat men moet kiezen uit een brief, telegram, telex, telefax, elektronische post of enig ander communicatiemiddel dat resulteert in een schriftelijk stuk aan de zijde van de ontvanger. Deze opsomming beslaat op heden misschien quasi²⁷ alle communicatiemogelijkheden, maar in de toekomst zullen waarschijnlijk nog communicatiemiddelen worden ontwikkeld die daarbuiten vallen.

Een groter probleem vormt echter de bepaling *"zonder onnodig uitstel"*²⁸, die tot driemaal toe wordt gebruikt. In de kamercommissie voor de justitie werden twee stellingen verdedigd. De eerste stelling poneert het principe dat een wettelijk vastgelegde termijn niet nodig is, omdat de rechter dan in elk specifiek geval de concrete omstandigheden in overweging kan nemen om de no-

²⁰ *Parl. St. Kamer 1999-2000, nr. 38/8, 12.*

²¹ *Parl. St. Kamer 1999-2000, nr. 38/8, 36; R. DE CORTE, "Een SMS-berichtje is geen kennisgeving", De Juristenkrant 30 januari 2001 (derde jaargang, nr. 22), 6.*

²² In de verantwoording van het amendement nummer 1, dat deze alinea heeft ingevoerd, wordt het voorbeeld gegeven van een fax die door een computer wordt ontvangen (*Parl. St. Kamer 1999-2000, nr. 38/2, 1*). R. DE CORTE geeft het voorbeeld van een e-mail die de ontvanger naar eigen inzicht al dan niet kan uitprinten (R. DE CORTE, "Een SMS-berichtje is geen kennisgeving", *De Juristenkrant* 30 januari 2001 (derde jaargang, nr. 22), 6).

²³ R. DE CORTE, "Een SMS-berichtje is geen kennisgeving", *De Juristenkrant* 30 januari 2001 (derde jaargang, nr. 22), 6.

²⁴ *Zie infra.*

²⁵ *Parl. St. Kamer 1999-2000, nr. 38/8, 7 en 36-38.*

²⁶ *Parl. St. Kamer 1999-2000, nr. 38/8, 37.*

²⁷ *Zie o.m. supra* de bespreking over tekstberichtjes die via een GSM kunnen worden verstuurd.

²⁸ De term die in het oorspronkelijke wetsvoorstel werd gebruikt, was "onverwijld". De term "zonder onnodig uitstel" houdt mijns inziens in dat het verzoek of het antwoord daarop zo vlug mogelijk dienen te gebeuren. Echter, de precieze draagwijdte moet worden bepaald aan de hand van de concrete omstandigheden.

tie “zonder onnodig uitstel” te appreciëren.²⁹ De tweede stelling streeft ernaar, in naam van de rechtszekerheid, een specifieke termijn te bepalen.³⁰ De eerste strekking heeft het gehaald, mijns inziens ten onrechte. Het was beter geweest om een specifieke termijn te bepalen, eventueel aangevuld met mogelijkheden om bijvoorbeeld het weekend te overbruggen.³¹

Het procesrecht

5. Met de artikelen 4, 5 en 6 van de wet van 20 oktober 2000 zijn we beland bij de wijzigingen en de aanvullingen die worden aangebracht in het Gerechtelijk Wetboek en die een invloed hebben op het procesrecht.

6. Vooreerst wordt het artikel 32 Ger.W. gewijzigd en aangevuld door *artikel 4* van de wet van 20 oktober 2000. Artikel 32 Ger.W. luidt nu als volgt:

“In dit wetboek wordt verstaan:

1° onder betekening: de afgifte van een afschrift van de akte; zij geschiedt bij deurwaardersexploot;

2° onder kennisgeving: de toezending van een akte van rechtspleging in origineel of in afschrift; zij geschiedt langs de post, per fax of per elektronische post of, in de gevallen die de wet bepaalt, in de vormen die deze voorschrijft.

Een mededeling, kennisgeving of neerlegging die per gewone brief kan geschieden, kan eveneens geldig per fax of per elektronische post geschieden, voor zover de geadresseerde een faxnummer of elektronisch adres opgeeft, dan wel regelmatig gebruikt.

Een mededeling, kennisgeving of neerlegging die bij een ter post aangetekende brief dient te geschieden, kan eveneens geldig per fax of per elektronische post geschieden, mits dit een ontvangstbewijs oplevert vanwege de geadresseerde.”

De aanpassingen die zijn doorgevoerd in artikel 32 Ger.W. zijn van tweeërlei aard. Ten eerste worden de mogelijkheden om de kennisgeving van een akte van rechtspleging te doen, uitgebreid naar de fax en de elektronische post. Deze regeling is evenwel niet uitgebreid tot de rechtsfiguur van de betekening. Ten tweede wordt een bijkomende regeling in het leven geroepen om mededelingen, kennisgevingen of neerleggingen te doen.

Deze laatste regeling wordt op haar beurt in twee opties ingedeeld. Ofwel kan de mededeling, de kennisge-

ving of de neerlegging vóór de inwerkingtreding van artikel 4 van de wet van 20 oktober 2000 per gewone brief geschieden.³² In dat geval kunnen voormelde mededelingen, kennisgevingen of neerleggingen eveneens via fax of elektronische post gebeuren, op voorwaarde dat de geadresseerde een faxnummer, dan wel een elektronisch adres opgeeft of regelmatig gebruikt. Ofwel dienen de mededeling, de kennisgeving of de neerlegging vóór de inwerkingtreding van artikel 4 van de wet van 20 oktober 2000 bij een ter post aangetekende brief te worden verstuurd.³³ Ook in deze hypothese worden de fax en de elektronische post toegelaten, op voorwaarde dat deze communicatiemiddelen een ontvangstbewijs vanwege de geadresseerde opleveren. Indien dit niet mogelijk is, moet uiteraard een aangetekende brief worden gestuurd.³⁴

De aanvulling die artikel 4 van de wet van 20 oktober 2000 in artikel 32 Ger.W. doorvoert, stuit mijns inziens op een aantal onzorgvuldigheden. Ten eerste wordt deze aanvulling gedaan in artikel 32 Ger.W. dat het eerste artikel is van het hoofdstuk VII van het Gerechtelijk Wetboek, dat “Betekening en kennisgeving” als naam draagt. In de aanvulling van artikel 32 Ger.W. spreekt men echter over mededelingen, kennisgevingen en neerleggingen. De heer BOURGEOIS heeft in de bespreking van het wetsvoorstel in de kamercommissie voor de justitie aangevoerd dat zijn voorstel een algemene strekking heeft en bijgevolg ook betrekking heeft op de communicatie van conclusies, van beroepsakten, ...³⁵ De heer ERDMAN heeft dan ook het idee geopperd om de naam van hoofdstuk VII te veranderen. De commissieleden zijn daar niet op ingegaan.³⁶ Bovendien krijgen de meeste proceshandelingen slechts enige betekenis of kunnen ze maar worden tegengeworpen aan de belanghebbenden indien zij rechtsgeldig ter kennis worden gebracht van deze personen. De middelen die het Gerechtelijk Wetboek daartoe aanbiedt, zijn juist de betekening en de kennisgeving. Een betekening geschiedt via een deurwaardersexploot en een kennisgeving is mogelijk via een gewone brief, een ter post aangetekende brief of bij gerechtsbrief.³⁷ Het is dan ook maar zeer de vraag of de termen “mededelingen” en “neerleggingen” nodig zijn in het kader van artikel 32 Ger.W., laat staan dat zij in dit artikel thuishoren. Een laatste onzorgvuldigheid is dat enkel de hypothesen van de mededeling, kennisgeving en neerlegging per gewone brief en per aangete-

²⁹ *Parl. St. Kamer 1999-2000*, nr. 38/8, 36-39, in het bijzonder de tussenkomst van de heer G. BOURGEOIS.

³⁰ *Parl. St. Kamer 1999-2000*, nr. 38/8, 36-39, in het bijzonder de tussenkomsten van de heer F. ERDMAN en van de heer Ch. MICHEL.

³¹ Zie bijvoorbeeld artikel 53 Ger.W..

³² O.a. de artikelen 750, 755 en 792 Ger.W..

³³ O.a. de artikelen 704, 1034*quinquies* en 1056 Ger.W..

³⁴ *Parl. St. Kamer 1999-2000*, nr. 38/8, 41.

³⁵ De heer BOURGEOIS spreekt blijkbaar over het begrip “proceshandeling” in het algemeen. Een proceshandeling is elke handeling die door de partijen, hun gevolmachtigden of het hulppersoneel van de rechter wordt verricht tijdens een rechtsgeding of onder het toezicht van het gerecht en de niet-rechtsprekende handelingen van de rechter (B. MAES, *Overzicht van het gerechtelijk privaatrecht*, Brugge, Die Keure, 1998, 111). Het spreekt voor zich dat de notie “proceshandeling” hier moet worden beperkt tot deze waarbij een neerlegging, kennisgeving of mededeling is vereist.

³⁶ *Parl. St. Kamer 1999-2000*, nr. 38/8, 41-42.

³⁷ B. MAES, *Overzicht van het gerechtelijk privaatrecht*, Brugge, Die Keure, 1998, 112-113.

kende brief mogelijk worden per fax of elektronische post, in tegenstelling tot de hypothese waarbij een gerechtsbrief moet worden gebruikt.

Er dient op gewezen dat artikel 7 van de wet van 20 oktober 2000 bepaalt dat de Koning de datum vaststelt van de inwerkingtreding van artikel 4 van de wet van 20 oktober 2000. De inwerkingtreding van dit artikel wordt uitgesteld omdat de Minister van Justitie bepaalde praktische problemen opwierp in de commissievergaderingen.³⁸ Immers, het wetsontwerp inzake de certificatie-dienstverleners moet nog worden goedgekeurd en moet zorgen voor meer zekerheid op het vlak van het elektronisch verkeer. Bovendien – en dit is misschien wel de belangrijkste reden – laat de technologische en technische infrastructuur van de verschillende griffies veel te wensen over; zeker indien men wil voldoen aan de voorschriften die deze wet bepaalt. De Minister van Justitie heeft er zich in de kamercommissie evenwel uitdrukkelijk toe verbonden alles in het werk te stellen om de griffies vóór 1 september 2001 behoorlijk technologisch uit te rusten.³⁹

7. Artikel 5 van de wet van 20 oktober 2000 wijzigt artikel 52 Ger.W.. Laatstgenoemd artikel is nu als volgt gelibelleerd:

“De termijn wordt gerekend van middernacht tot middernacht. Hij wordt gerekend vanaf de dag na die van de akte of van de gebeurtenis welke hem doen ingaan, en omvat alle dagen, ook de zaterdag, de zondag en de wettelijke feestdagen.

Tenzij een handeling geldig per fax of per elektronische post kan worden verricht, kan zij alleen op geldige wijze ter griffie worden verricht op de dagen en uren waarop de griffie toegankelijk moet zijn voor het publiek.

De datum van een handeling per fax of elektronische post wordt bepaald door het tijdstip van aankomst, ongeacht of de griffie op dat tijdstip toegankelijk is voor het publiek of niet.”

Artikel 52 Ger.W. situeert zich op het vlak van de berekening van termijnen. Als algemene regel geldt vanaf de wet van 20 oktober 2000 dat handelingen die ter griffie moeten worden verricht, eveneens geldig per fax of per elektronische post kunnen worden verricht.

Om te bepalen welke handelingen geldig kunnen worden verricht per fax of per elektronische post, moet, mijns inziens, worden teruggekoppeld naar het nieuwe artikel 32 Ger.W. Aldus gaat het hier om kennisgevingen, mededelingen en neerleggingen, overeenkomstig de voorwaarden die zijn vastgelegd in artikel 32 Ger.W.⁴⁰

Bovendien bepaalt het nieuwe artikel 863 Ger.W.⁴¹, dat opnieuw wordt ingevoegd door artikel 6 van de wet van 20 oktober 2000, dat de vereiste van de handtekening de geldigheid van dergelijke proceshandelingen niet in de weg staat indien ze zijn verricht door middel van een fax of elektronische post.

Wanneer men gebruik maakt van een fax of van elektronische post om handelingen ter griffie te verrichten, is men niet gebonden aan de openingsuren van de verschillende griffies. Men gaat in die hypothese niet meer uit van het uur waarop de handeling is verricht, maar wel van de dag van verzending per fax of elektronische post. Tijdens de bespreking van dit artikel in de kamercommissie voor de justitie zijn evenwel een aantal knelpunten naar voren gebracht. Iemand die persoonlijk bepaalde documenten in de brievenbus van de griffie doet, zelfs in het gezelschap van een gerechtsdeurwaarder, krijgt geen rechtsgeldige datum meer indien de griffie reeds is gesloten; dit in tegenstelling tot iemand die een fax of elektronische post gebruikt. Bovendien is de aanpassing van artikel 52 Ger.W. enkel nuttig wanneer de griffies effectief over de noodzakelijke moderne communicatiemiddelen beschikken.⁴²

Het nieuwe artikel 52 Ger.W., in samenhang met het nieuwe artikel 32 Ger.W., opent de weg voor een altijd bereikbare griffie. Maar er zal wel nog iets moeten worden gevonden voor de betaling van de rolrechten die aan bepaalde akten zijn verbonden.⁴³

8. Artikel 6 van de wet van 20 oktober 2000 brengt de laatste wijziging aan het Gerechtelijk Wetboek aan door een nieuw artikel 863 in te voeren. Het nieuwe artikel 863 Ger.W. luidt als volgt:

“In alle gevallen waarin de ondertekening vereist is voor de geldigheid van een proceshandeling, kan de nietigheid slechts worden uitgesproken indien de ondertekening niet wordt geregulariseerd ter zitting of binnen een door de rechter vastgestelde termijn.

Het vereiste van de ondertekening staat er niet aan in de weg dat de handeling ook geldig per fax of per elektronische post kan worden verricht, maar de rechter kan op verzoek van een partij die daar belang bij heeft de auteur van de handeling bevelen de ondertekening te bevestigen.”

De ondertekening kan een vereiste zijn voor de geldigheid van een proceshandeling.⁴⁴ Het nieuwe artikel 863 Ger.W. maakt deel uit van de nietigheidsregeling zoals beschreven in de artikelen 860 tot en met 867 Ger.W. Het ontbreken van een handtekening kan, zelfs

³⁸ Zie o.m. *Parl. St.* Kamer 1999-2000, nr. 38/8, 18-20.

³⁹ *Parl. St.* Kamer 1999-2000, nr. 38/8, 45-47; D. SCHEERS, “E-Justitie: een eerste aanzet”, *De Juristenkrant* 30 januari 2001 (derde jaargang, nr. 22), 6.

⁴⁰ Zie *supra* inzake de bespreking van artikel 4 van de wet van 20 oktober 2000.

⁴¹ Zie *infra* de bespreking van artikel 6 van de wet van 20 oktober 2000.

⁴² *Parl. St.* Kamer 1999-2000, nr. 38/8, 42-44.

⁴³ *Parl. St.* Kamer 1999-2000, nr. 38/8, 17; D. SCHEERS, “E-Justitie: een eerste aanzet”, *De Juristenkrant* 30 januari 2001 (derde jaargang, nr. 22), 6.

⁴⁴ O.a. de artikelen 1026 en 1034ter Ger.W..

zonder de wijzigingen die de wet van 20 oktober 2000 doorvoert, enkel tot nietigheid leiden indien dit uitdrukkelijk door de wet wordt bepaald en indien het normdoel niet wordt bereikt. Overeenkomstig artikel 862, § 1, 2° Ger.W. is belangenschade niet vereist.⁴⁵ Het nieuwe artikel 863 Ger.W. voert aldus enkel nieuwe voorwaarden in om de nietigheid van een proceshandeling te bekomen wegens het ontbreken van een handtekening.⁴⁶

Door middel van deze nieuwe bepaling is het mogelijk dat het ontbreken van een handtekening wordt geregulariseerd, ofwel ter zitting, ofwel binnen een termijn die de rechter vastlegt. Enkel indien dit niet het geval is, kan de nietigheid wegens het ontbreken van een originele handtekening worden uitgesproken, uiteraard overeenkomstig de hierboven besproken regelgeving van de artikelen 860 e.v. Ger.W.

Bovendien wordt bepaald dat de vereiste van de handtekening het gebruik van een fax of van elektronische post niet verhindert. Wanneer de wet de ondertekening van een proceshandeling voorschrijft, kan deze handeling toch worden gesteld door middel van een fax of elektronische post, hoewel op die manier geen originele handtekening kan worden aangebracht. Ook hier is voorzien in de mogelijkheid om de aldus gegeven handtekening te bevestigen, zodat de geadresseerde zeker is dat de afzender daadwerkelijk de afzender is.⁴⁷ Op het vlak van de proceshandelingen dient dit enkel te gebeuren op bevel van een rechter en dit op verzoek van een partij. Deze partij zal daarbij zijn belang moeten aantonen.

Hierbij dient toch volgende kanttekening te worden gemaakt. Het nieuwe artikel 863 Ger.W. stelt op algemene wijze dat proceshandelingen die moeten worden ondertekend eveneens geldig per fax of elektronische post kunnen geschieden. Mijns inziens moet de categorie van de proceshandelingen voor dit aspect worden

beperkt tot de proceshandelingen die overeenkomstig artikel 32 Ger.W. per fax of elektronische post kunnen gebeuren.

De inwerkingtreding van artikel 6 van de wet van 20 oktober 2000 is net zoals artikel 4 overgelaten aan het inzicht van de Koning.⁴⁸

Besluit

9. De wet van 20 oktober 2000 tot invoering van het gebruik van telecommunicatiemiddelen en van de elektronische handtekening in de gerechtelijke en de buitengerechtelijke procedure heeft de verdienste dat ze de Belgische wetgeving iets meer technologisch neutraal maakt. Voornamelijk de invoering van de elektronische handtekening in het bewijsrecht inzake onderhandse akten draagt daar toe bij.

Een aantal kritieke punten, naast een aantal onduidelijke libellerings die de rechtszekerheid niet bevorderen, mogen evenwel niet uit het oog worden verloren. Vooreerst zijn de artikelen 4 en 6 van de wet van 20 oktober 2000 nog niet van kracht. De voornaamste reden daarvoor blijkt de technologische infrastructuur van de griffies (lees: het gebrek aan technologische infrastructuur) te zijn. Daarnaast is het voor de goede werking van deze wetgeving noodzakelijk dat de reglementering inzake de certificatie dienstverleners zo vlug mogelijk door de Kamer van Volksvertegenwoordigers wordt gestemd, teneinde voor het elektronische verkeer de noodzakelijke veiligheid te garanderen en het vertrouwen van de gebruikers in de informatie- en communicatietechnologie niet te doen verliezen.

Maar ondanks alles blijft deze wet een stap in de goede richting, waardoor het uitbouwen van *e-handel* en *e-bestuur*⁴⁹ een duwtje in de rug krijgt.⁵⁰

⁴⁵ B. MAES, *Overzicht van het gerechtelijk privaatrecht*, Brugge, Die Keure, 1998, 123-127.

⁴⁶ *Parl. St.* Kamer 1999-2000, nr. 38/8, 3-5.

⁴⁷ *Parl. St.* Kamer 1999-2000, nr. 38/8, 4.

⁴⁸ Zie *supra* de bespreking over de inwerkingtreding van artikel 4 van de wet van 20 oktober 2000.

⁴⁹ *E-handel* en *e-bestuur* zijn afkortingen voor respectievelijk "elektronische handel" en "elektronisch bestuur". Deze termen zijn beter gekend als de Engelse woorden "e-business" en "e-government".

⁵⁰ D. SCHEERS, "E-Justitie: een eerste aanzet", *De Juristenkrant* 30 januari 2001 (derde jaargang, nr. 22), 6; J.A.B., "Elektronische handtekening eindelijk bewijskracht", *De Morgen* 27 december 2000, 6.